

JÁN ROSTWOROWSKI S. J.

AKO
PÁN BOH ŽIJE?

VYDÁVA POSOL B. S. J., TRNAVA 1946.

Edícia HVIEZDA RANNÁ č. 2.

Brošúrku »Ako Pán Boh žije?« napísal Ján Rostrowski S. J., z poľštiny preložil František Chmel S. J. S povolením rehoľnej a cirkevnej vrchnosti v Trnave z 18. apríla 1946, č. 3419/1946 vydáva Posol B. S. J., Trnava 1946. Tlač Urbánek a spol., Trnava.

Ako Pán Boh žije?

Ak sa dobre zamyslíš nad tým, čo je život, presvedčíš sa, že život je možnosť pohybu znútra, od seba samého. Čože robíš, keď chceš vyskúmať, či dajaká vec žije? Pozorne sleduješ, či sa tá vec nejako hýbe, či je schopná hýbať sa znútra, sama od seba. Tak napríklad, keď chceš vedieť či žije strom, pozoruješ, či sa rozvíja, či pučí, alebo či aspoň koluje v ňom životná miazga. Ak nič z tohoto nenájdeš, povieš: tento strom vyschol, niet v ňom života. Keď padne zviera, zasiahnuté strelou alebo zahynie od choroby, dotkneš sa ho nohou, aby si sa presvedčil, či sa nehýbe. Ak človek umiera, vtedy súdiš, že dokonal, keď mu prestalo biť srdce, keď ho nečuť dýchať, a nebadáš uňho nijaký pohyb. Už z týchto príkladov vidíš, že tam je život, kde je možnosť samočinného pohybu. Hodinky sa zdajú žiť, lebo idú, ale ony robia len taký pohyb, akým ich sám rozhýbeš, keď ich natiahneš, hýbu sa len zvonku. Keď ich nenatiahneš, zastanú. -- A opačne, najdrobnejší červík, malé vtáča, čo sa len z vajca vyklu-

lo, hýbe sa od seba; hoci ním netrásieme, ani ho nenafahujeme, lebo je ž i v é.

Lež pohyb, od ktorého závisí život, nie je u všetkých bytostí rovnaký. Ako žije napr. rastlina? Rastlina nestahuje sa s miesta na miesto. Celý jej pohyb čiže život spočíva v tom, že ťahá šťavy zo zeme a asimiluje rozličné prvky z povetria, spracúva ich a premieňa, rastie, rozzelená sa, kvitne a prináša ovocie. Tým sa končí život rastliny; po cite alebo akomsi poznaní niet v nej ani stopy. Tráva necíti, keď ju kosíme, ani strom, keď ho stínáme.

Zviera žije už oveľa dokonalejšie. Pravda, aj ono ako rastlinka musí prijímať potravu, živovať sa, rásť a rozmnožovať sa, ale okrem toho všetkého zviera aj cíti, vidí, počuje, rozoznáva, čo mu je užitočné, čo škodlivé, môže sa pohybovať s miesta na miesto. Preto je život zvieraťa oveľa vyšší ako život rastliny; niekedy badať u zvieraťa takú šikovnosť, že sa nám pozdáva ako by malo rozum, hoci rozum nemá, len pud, ktorým ho Pán Boh obdaril.

Napokon človek žije najdokonalejší život. Okrem schopností živiť sa, rásť a rozmnožovať sa, ktoré má rastlina, okrem citu a všetkých smyslov, ktoré má spoločne so zvieratami, človek má nesmrteľnú dušu, pomocou kto-

rej žije najvyšší život, t. j. hýbe rozumom a vôľou, myslí a chce.

Aj tu sa usiluj dôkladne pochopiť, aký je život ľudskej duše, keď myslí a chce, lebo to je už najpodobnejší život Božiemu životu.

Povedali sme, že život je možnosť pohybu znútra. Ci sa teda duša pohybuje, keď niečo poznáva, alebo čosi chce? Ci v duši, keď myslí, hýbe sa čosi s miesta na miesto ako v dajakom stroji alebo v nádobe s vriacou vodou? V duši, keď poznáva, niet takého pohybu, ved' duša, ako už vieš, je čistý duch, ktorý nemá ani častí, ani rozmerov, ani tvaru; teda nemá sa čo v nej hýbať v smysle miestneho pohybu. A predsa v duši je ustavičná práca a činnosť, ktorá vychádza zo samého vnútra duše — jej rozumové chápanie a chcenie, čiže rozum a vôľa.

Ale čo je to chápanie a chcenie?

Vezmi, napríklad, útle dieťa, ktoré sa učí nazpamäť násobilku alebo nejaký veršík. Čo sa vtedy robí? Veršík a násobilka akýmsi podivným spôsobom sa dostane do dieťaťa. A ako? Ci azda tie číslice, alebo výrazy a rýmy vojdú do hlavy dieťaťa, tak ako sú vytlačené v knihe alebo napísané v sošite? Nie. Keď sa dieťa učí

ani v jeho hlave, ani v jeho duši nič sa nepíše, nič sa netlačí, len rozum dieťaťa a pamäť akosi berie do seba pravdy, ktoré sa učí. Lebo každým poznaním sa akosi čerpajú, sberajú pravdy v duši. Duša sa živí ako telo, ale živí sa pravdou a rastie múdrosťou. A jediný a najdokonalejší život duše je poznať pravdu a skrz poznanie pravdy rásť v múdrosti. Boh stvoril ľudskú dušu bez vedomostí, tak ako biely, nepopísaný listok. Ale Boh preto dušu tvorí, preto ju kladie na svet, aby poznala pravdu a poznaním pravdy rástla v múdrosti.

V ľudskej duši okrem poznávacej schopnosti, ktorá akosi vsiaka a pohlcuje v seba celý svet, je ešte iná schopnosť, schopnosť milovať alebo nenávidieť veci, ktoré rozum poznal. Napr. malé dieťa začína otvárať oči i rozum na Boží svet. Keď už aspoň dačo pozná, dačo rozumie, začína isté veci mať rado, ľúbiť, iné veci zas neľúbiť. Miluje rodičov, zábavky, neľúbi napr. knihy alebo učiteľov. Hľa už sa ukazuje v jeho živote druhá schopnosť duše — v ô ľ a. A tá láska alebo nenávisť, je druhá stránka života ľudskej duše. Ten život prináša duši vnútorný vzrast. Ak duša začne milovať to, čo je jej ozajstným dobrom, t. j. Boha a Božie zákony,

vtedy duša rastie a vzrastá už nielen v múdrosti, ktorá je v rozume, ale aj v čnosti, ktorá je vo vôli.

Hľa, ako duša žije, keď pozná pravdu a poznánu pravdu si zamiluje! V tomto duševnom živote niet iného pohybu, ani práce, ani činnosti ako poznanie a láska. Je to zázračne krásny a čistý život neporovnateľne vyšší ako celý svet, ako smyslový a zvierací život. Keby si ľudia uvedomili, ako žije duša a ako jej treba žiť! Vtedy by nebolo takých, čo žijú len pre telo, ktorých duša spí, je ako by pohrúžená v hlbokom spánku, lebo »Boha od seba i od svojej mysli odľučujú, a svojej chlipnosti tak hovejú, ako kôň a mulica, ktorí nemajú rozumu«. (Tob. 6, 17).

A teraz, keď sme videli, ako žije duša, obraz a podobenstvo Božie, prizrime sa už Božiemu životu.

V človeku, keďže sa skladá z duše a tela, okrem duševného života, je telesný život rastlinný a zvierací. Boh je najčistejší duch, preto niet v ňom tohto nižšieho druhu života, ale len život ducha, t. j. poznanie a láska. Popri podobnosti je predsa ohromný rozdiel medzi Božím životom a životom stvorených duchov, ešte aj najdokonalejších anjelov a ľudských duší.

Ludská duša, poznávajúc a milujúc, vzrastá v múdrosti a čnosti. Anjeli, hoci sú rozumnými stvoreniami, dozaista tiež môžu rásť v múdrosti a svätosti, ale v každom prípade majú i rozum i svätosť obmedzenú, ohraničenú. Inakšie sa má vec u Boha. Boh, keďže je Bytosť od seba a nemôže sa meniť, nemôže ani v múdrosti ani svätosti rásť. Boží život spočíva v tom, že večne a nemeniteľne pozná pravdy a miluje všetko dobré.

Ak si predstavíme život ideálneho človeka, ktorý sa správa tak ako sa patrí, ktorý namáha vo prácuje umom, aby sa dozvedel pravdu a vôľou usilovne sa driape nahor ku čnosti, musíme povedať, že ešte aj takýto život je plný nedostatku a biedy. Človek krvopotne a pomaly musí loviť lúče pravdy, ktoré do jeho rozumu tak sa dostanú ako svetlo cez škáry z dobre osvetlenej miestnosti. Treba sa mu veľa učiť, veľa myslieť, veľa skúsiť, treba mu chrániť sa falše, bludu a chyby, aby napokon sa vyšvihol na aký-taký ešte však vždy veľmi skromný a obmedzený stupeň múdrosti a vedy.

Práca vôle je ešte namáhavejšia. Človekovi načim využiť všetky sily, aby sa nedal zväbiť smyslom a skazenej prírode, a zamiloval si, čo mu treba milovať, nie to k čomu ho zlé ná-

klonnosti ťahajú. A aj čnosť, ktorú si nadobudne mŕtvením a sebazapreniami celého života, je slabá, váhavá a nedokonalá; potrebuje ustavičnú ochranu a milosť milosrdného Boha. Slovom »človek narodený zo ženy, krátky čas žije a naplnený býva mnohými biedami«. (Job. 14, 1).

Celkom inakší je Boží život. Tak ako keď s vysokého vrchu rozhliadneš sa na rovinu a vidíš ako na dlani všetky dediny a mestá, lesy a polia, tak je pred Božím rozumom odstretá, zjavná a zrejmá pravda. Všetko, čo obsahujú milióny kníh, ktoré píšú a budú písať spisovatelia na svete, všetko, čo sa naučili od počiatku sveta všetci najväčší mudrci a učitelia, ba milión a milión ráz viac na to všetko Boh pozerá a pozná to tak jasno, ako jasno vidíš kamene na dne rieky, osvetlené slnkom. Boh vidí všetko, čo sa stalo na zemi, či sa deje a bude diaľ v budúcnosti, od dejín štátov a národov, až do najtajnejšej mysli ľudského srdca, od pohybu hviezd vo vesmíre až po chvenie krídelka motýľa a pohyb vlny na povrchu vody. Ale načože hovoriť o poznaní akým sa honosia stvorenia? Stvorenia mohli nebyť, lebo »národy sú ako kvapka z vedra, a pokladá ich za prášok na vážke « (Iz. 40, 15) a predsa Boh

by bol žil a poznával. Čo takého? Samého seba!

Všetko, čo len je na svete, je veľmi slabé a ďaleké podobenstvo Božej podstaty. Celá veľkosť a krása stvorených vecí je taká podobná Bohu ako bledé svetielko lampáša slnku. Hľa Boh sa ustavične pozerá do slnka všetkej krásy, veľkosti a lesku, ktorým je sám. Len to je ozajstný a nevyhnutný Boží život: poznávať a pozeráť samého seba.

Boh vidí, že natoľko musí byť, že nemôže nebyť; vidí svoju moc, s ktorou môže všetko čo chce, aj stvoriť to, čoho niet; vidí svoju neobmedzenú veľkosť a krásu, ktorá svojou nádherou desí oči anjelov; vidí, že je Pánom nad celým svetom a nad všetkým, že je jediný svätý, veľký nesmierny Boh. A vidiac toto všetko, miluje samého seba, lebo niet nikoho iného, koho by mohol takto milovať, keďže všetko — aj svoje Božstvo — od nikoho nedostal, len sám od seba a pre seba je to, čo je. A vidiac seba a milujúc seba, cíti sa šťastlivým šťastím ktoré presahuje ľudský rozum. Cíti, že celý svet by sa mohol zrútiť, že môžu popadať hviezdy a slnká, a jemu nič neubudne, lebo »zem je podnožou nôh jeho« (Iz. 66, 1), a on »zmeral svojou hrstou vody a obopäl piadosť

nebesá a meričkou odmeral prach zeme«. (Iz. 40, 12). Cíti, že len on je Boh a niet jemu rovného, že jeho Božský trón sa nemôže zachvieť naveky. V tomto poznaní a láske samého seba, v tomto neopísateľnom šťastí žije Boh svoj život v tichu a pokoji večnosti.

Nad ním sa nemenia dni a noci, ani mesiace a roky. lebo on trvá a, neznajúc premeny, nič nepotrebuje. Neohraničuje ho nijaké bývanie, nepotrebuje nijaké paláce, nijakú oporu, lebo jestvuje v sebe a všetko je v ňom a jeho slovami upevnené sú nebesá. U neho nejestvuje »bolo a bude, predtým a potom«, iba večné »je« i teraz i naveky.

Tak, hľa, žije náš Pán Boh od vekov a naveky. Taký je blažený a presvätý Boží život.

Plodnosť Božieho života.

Boží život skrýva v sebe tajomstvo, ktoré nám mohlo odhaliť iba ziavenie. Najlepším, najsilnejším a najvýraznejším znakom života je schopnosť dávať život druhej bytosti, čiže plodiť. Hľa, ani tento najvyšší znak života nemal u Boha chýbať. »Či ja otvorím život a rodiť nedám? Či ja, ktorý dám rodiť, uzavriem? hovorí tvoj Boh«. (Iz. 66. 9).

Ovocím tejto nevýslovnej plodnosti Božieho života je, že jeden pravý Boh, neprestanúc byť jedným podstatne, je t r o j i t ý v osobách, Bohom Otcom, Bohom Synom, Bohom Duchom Svätým. V tejto kapitole chcel by som aspoň trochu objasniť, ako je to možné, že z Božieho života vyplýva svätá Trojica skrz večné rodenie Syna Božieho a skrz večné pochádzanie Ducha Svätého.

Vo vysvetľovaní si však dobre zapamätajme, že nikdy neprídeme tak ďaleko, že by nám bolo celkom jasné tajomstvo, ktoré ešte i anielské rozumy prevyšuje. Tajomstvo musí ostať tajomstvom a musí byť v tomto živote predmetom v i e r v, nie vedy. Lež pozorné a ponížené uvažovanie nad divmi Božími, pod vodcov-

stvom majstrov katolíckeho učenia môže nás priviesť k tomu. — čo je už veľkou pomocou a potechou — že dôkladnejšie si uvedomíme, k d e sa začína príslušné tajomstvo, a k o ď a l e k o siaha, v č o m je, a k é podobenstvo, hoci ďaleké, môže mať s vecami, ktoré sú ešte ľudskému rozumu prístupné.

Najprv: ako to chápať, že Boh rodí?

Plodiť, ak máme na mysli stvorenia, nie je dielom duchov, ale tiel. Stvorený duch nemôže zrodiť druhého ducha, napr. anjel anjela alebo duša dušu. Preto plodenie u stvorenia spočíva v tom, že živé telo zo seba dá počiatok druhému telu tej istej prírody. a dušu pri splodení človeka tvorí a vkladá do tela Boh.

Ak teda p l o d iť u stvorení je činnosť telesná, iste chápeš, že p l o d iť v Bohu, ktorý je najčistejší duch, musí sa odohrávať akýmsi iným spôsobom ako u stvorení. V Božom p l o d e n í musí byť to, čo patrí do podstaty plodenia, najmä že ž i v á b y t o sť zo seba dáva počiatok d r u h e j ž i v e j b y t o s t i t e j i s t e j p r í r o d y, lenže spôsob, ktorým sa to deje, musí byť inakší.

Akýže je to spôsob?

Plodiť, ako dobre rozumieš, je životná činnosť, ba najživotnejšia. Preto plodenie v Bohu

musí sa diať niektorou zo životných Božích činností.

Akéže sú to činnosti?

Človek, ktorý má dušu a telo, okrem toho, že rozumie a chce, čo sú životné činnosti duše, má aj životné činnosti tela, napr. vidieť, počuť, jesť, spať, tráviť, rásť, chodiť atď. Boh, ako sme to videli v poslednej kapitole, má len dve životné činnosti, vlastné duchom, t. j. vedieť a chcieť. Teda ak Boh plodí alebo ešte inakšie dáva život, musí sa to diať len rozumom a vôľou, čiže poznaním a chcením.

Celkom iste je to tak. Katolícka viera učí, že Boh Otec plodí Syna poznaním rozumu a Duch Svätý p o c h á ě z a od Otca i Syna chcením vôle, čiže láskou.

Ako sa to môže diať, že poznanie rozumu dáva počiatok a život druhej bytosti, ktorá má takú istú prírodu, pousilujeme sa pochopiť z uvažovania toho, čo sa deje pri poznaní v ľudskej duši, obraze to a podobenstve Božej bytosti.

Už sme hovorili o tom, že človek, keď čosi pozná, poznaním vec akosi prenáša do vlastnej duše. Ako dlho človek čosi v i e, čosi rozumie, tak dlho to, čo vie, je v jeho rozume. Chceš sa presvedčiť, či je to naozaj tak? Len sa trochu zamysli. Keď si spomenieš na rozličné veci,

príhody, ľudí atď., či vždy ti treba všetko po druhý raz počuť, z n o v u prečítať, z a s a to isté vidieť? Veru nie. Môžeš zavrieť oči, netreba ti na nič pozeráť, nič počúvať, len myslieť, a prídu ti na pamäť najrozličnejšie veci: spomienky z detstva, obraz domu, kde ťa vychovávali, postavy tvojich rodičov azda už mŕtvych alebo neprítomných, melódie dávno počutých piesní atď. Tak isto, keď rátaš, netreba ti každú chvíľu pozeráť do knihy, ale máš v pamäti násobilku; aj veľa modlitieb a piesní vieš n a z p a m ä ť. Teda nie je to jasný dôkaz, že v tvojej hlave, lepšie, v tvojej duši naozaj je veľa vecí, ktoré si už dávnejšie poznal, a ktoré vlastne skrz p o z n a n i e si »urniestnil« v hlave? Veď aj v každodennej reči hovorievame, keď niekto čosi nemôže pochopiť: »nechce mu to vliezť do hlavy«; keď niekto niečo zabudne, povieme: »v y l e t e l o, vyfučalo mu to z hlavy«; každý dobre rozumie, že p o z n a n i e je v tom, že č o s i v o j d e d o d u š e. A akože to je? Či do duše vchádza vec tak ako je? Napr., keď poznám kameň, či celý tento tvrdý, ťažký kameň vteperí sa mi do duše? Nie. Do duše sa prenáša a v duši ostáva len o b r a z kameňa, a aj to nie taký, aký maľujú maliari štetcom, alebo sochári vyrývajú dlátom. I štetec i dláto sa dajú upotrebiť len na maľovanie

a rytie h m o t n ý c h čiže m ŕ t v y c h obrazov, a tvoja duša je d u c h a ž i v á. Preto aj obraz, ktorý vznikne v tvojej duši, keď niečo poznáš, je ž i v ý o b r a z, čosi takého ako syn, o ktorom hovoríme, že je ž i v ý o b r a z svojho otca. A tak v duši, keď niečo poznáš, deje sa čosi podobného ako v zrkadle, keď sa v ňom čosi odráža. Ako v zrkadle vznikne obraz vecí, hoci sama vec je mimo zrkadla, tak v duši pri poznávaní vznikne obraz veci, hoci sama vec zostane mimo duše. Predsa však je rozdiel, a to ohromný rozdiel medzi zrkadlom a dušou, lebo zrkadlo nie je živé ani obraz, ktorý v ňom vzniká nie je živý, je len hmotný a nepochádza z nijakej osobitnej sily zrkadla, ale zo svetla, ktoré sa láme na zrkadle, kým duša je ž i v á bytosť, ktorá v l a s t n o u p r i o d z e n o u silou akosi pohlcuje v sebe obrazy poznaných vecí, — živé obrazy, ktoré v duši sú a žijú. Lebo v e d i e ť znamená pre dušu toľko ako ž i ť, a čo je vo v e d o m o s t i a c h duše čiže v p o z n a n í duše, je v ž i v o t e duše a je ž i v o t o m duše.

Dobre si zapamätaj túto pravdu a usiluj sa ju ako tak pochopiť, lebo treba nám postúpiť o krok ďalej.

Tak ako ty poznáš a tvoríš v duši živé obrazy už poznaných vecí, tak poznáva aj Pán Boh.

Predsa však medzi твоjím poznaním a poznaním Božím je nesmierny rozdiel.

Človek je bytosť obmedzená a premenlivá, preto poznáva pravdu len po troške a postupne, odtiaľ je v duši človeka veľa obrazov rozličných vecí. Jedny vznikajú a zdokonaľujú sa, iné pomaly tratia sa z pamäti. V Bohu sa má vec opačne. Keďže je nekonečný a nemenný, nemôže postupne poznávať, lež všetko musí vedieť naraz. U neho v poznaní nemôže byť ani počiatku ani premeny, lež poznanie musí byť večné a vždy dokonalé, tak ako Boh je večný a vždy dokonalý. Napokon, keďže Boh je jednoduchý a niet v ňom nijakého složenia, Božie poznanie nemôže tvoriť veľa obrazov, ale len jeden obraz, a to taký dokonalý, že vyčerpáva všetku pravdu. V ľudskom poznaní obraz veci, stvorený skrz poznanie, je v duši, ale nie je samou dušou. Duša môže byť a obraz môže nebyť. Obraz v duši je čosi skutočné, ale odlišné a rozdielne od duše. Duša a obraz sú dve veci, nie jedna. V Bohu zas nemôže byť nijakých rôznorodých vecí, nijakého složenia. Čokoľvek je v Bohu, je Bohom. Múdrosť Božia je Boh. Všemohúcnosť je Boh. Spravodlivosť Božia je Boh atď. Z toho nasleduje, že aj jediný živý, dokonalý, nezahale-

n ý o b r a z v š e t k e j p r a v d y, k t o r ý t v o r í B o -
ž i e p o z n a n i e, n i e n e ž e j e v B o h u a l e j e B o h.

A t e n ž i v ý o b r a z v š e t k e j p r a v d y, k t o r ý B o h,
p o z n a j ú c s e b a s a m é h o o d v e č n o s t i, p l o d í v o
s v o j o m r o z u m e, j e S y n B o ž í, d r u h á O s o b a n a j -
s v ä t e j š e j T r o j i c e, o d v e k é S l o v o, B o h z B o h a,
S v e t l o z o S v e t l a, p r a v ý B o h z p r a v é h o B o h a.

D r u h á B o ž s k á O s o b a s a v o l á S l o v o, l e b o
s l o v o s a r o d í v r o z u m e; a j S l o v o B o ž i e j e s p l o -
d e n é v R o z u m e. A t a k a z d a u ž t r o c h u c h á p e š
p o č i a t o k e v a n g e l i a s v ä t é h o J á n a: »N a p o č i a t k u
b o l o S l o v o a b o l o u B o h a a B o h o m b o l o S l o v o«
(1, 1). S l o v o b o l o »n a p o č i a t k u«, t. j. p r e d v š e -
t k ý m i, a k o d á v n o j e B o h B o h o m. »E š t e n e -
b o l o p r i e p a s t i (m o r s k e j)«, h o v o r í o s e b e d r u h á
B o ž s k á O s o b a, »a j a s o m u ž b o l a p o č a t á: e š t e
ž r i e d l a v o d n é n e v y v i e r a l y; a n i e š t e v r c h y o -
z r u t n o u ľ a r c h o u n e b o l y s a u s a d i l y; p r e d v r š -
k a m i s o m s a z r o d i l a . . . K e d ť p r i p r a v o v a l n e b e -
s á, b o l a s o m t a m . . . k e d ť v ô k o l m o r a u s t a n o v o -
v a l j e h o h r a n i c e . . . k e d ť v y m e r i a v a l z á k l a d y
z e m e, s n í m s o m b ý v a l a a u s p o r a d ť o v a l a v š e -
t k o« (P r í s l. 8, 24-30). S l o v o b o l o »u B o h a«, t. j.
»v l o n e O t c o v o m« (J á n 1, 18), t o z n a m e n á, ž e
o d v e k o v t a k t k v e l o v B o ž o m r o z u m e a č i
v n e k o n e č n e j B o ž e j B y t o s t i, a k o v n a š e j m y s l i
t k v e j ú o b r a z y p o z n a n ý c h v e c í. »A B o h o m b o l o
S l o v o«, t. j. ž i v ý o b r a z v š e t k e j p r a v d y s p l o d e -

ný Božím poznáním. nie je stvorenie, nie je ohraničená, obmedzená bytosť a ovocie Božej moci, ale je to isté, čo Otec, nekonečný, nestvorený, nesmierny Boh.

Teda takto je pred vekmi splodený Boh z Boha, druhá Osoba najsvätejšej Trojice.

Ako vznikla tretia Osoba, Duch Svätý, ne-
treba nám už naširoko rozprávať. Stačí pove-
dať, že čosi podobného ako v r o z u m e pri
p o z n á v a n í, deje sa v o v ô l i pri c h c e-
n í. V rozume vznikne živý obraz poznanej ve-
ci. vo vôle vznikne čosi ako závažie, ktoré ťahá
vôľu k predmetu lásky. ako sväzok, ktorý pri-
putná dušu k milovanej veci. A tak ako obraz
v rozume a i sväzok lásky vo vôle nie je čosi
hmotné a mŕtve. lež duchovné a živé, a v Bo-
hu zasa je samým Bohom.

Takto z vôle Boha, z lásky, ktorou sa Otec
a Syn milujú, vyplýva a pochádza nová tretia
osoba najsvätejšej Trojice. Duch Svätý. A znovu
ako Syn bol vždy u Boha bez počiatku a bez
konca, tak aj Duch Svätý naveky bez počiat-
ku, bez zmeny pochádza od Otca i Syna. Ako
Syn je Bohom, tak Duch Svätý je tým istým
Bohom čo Otec a Syn, nekonečným, pravým
Pánom a Kráľom celého sveta, žijúcim naveky.
Hľa, »traja sú, ktorí vydávajú svedectvo na

nebi: Otec, Slovo a Duch Svätý a títo traja sú jedno« (1. Ján. 5, 7): jediný Boh v najsvätejšej Trojici.

Teda z Božieho života vyplýva podivná plodnosť Božia, ktorej vrcholom a korunou sú tri osoby v jednej Božej prírode. Ešte nebolo zeme, nebolo ľudí, ešte vo vesmíre nekrúžily slncia a hviezdy, ešte celý svet driemal svoj sen v Božích ustanoveniach, ako dieťa zavinuté v plienkach, a život Boží šiel, mocnejšie ako pohyb mašinerie celého sveta, život Boží plynul nerušene, ticho, nevysloviteľne blažene a bezpečne, neuhasiteľne a nesmrteľne, zanorený »v neprístupnom svetle« (1. Tim. 6, 16). Ba ešte aj po stvorení človeka, cez dlhé veky Starého zákona iba niekoľkým vyvoleným — aj to len veľmi nejasno — odhalené bolo tajomstvo najsvätejšej Trojice, len prorok Izaiáš videl v extáze »Pána sedieť na vysokom a vznešenom tróne... Serafíni stáli nad ním... a volali jeden k druhému a hovorili: Svätý, svätý, svätý je Pán zástupov« (Iz. 6, 1-3). vyznávajúc trojnásobným volaním, že jeden Boh z plnosti Svojho života má tri Osoby. Až »keď prišla plnosť času« (Gal. 4, 4), »tajomstvo, ktoré bolo skryté pred vekmi a pokoleniami, je zjavené jeho svätým« (Kol. 1, 26). Hoci »Boha nikto nikdy nevidel, jednorodený Syn, ktorý je v lone Otco-

vom«, stal sa človekom a »on (to) porozprával« (Ján 1, 18).

Ale to ešte nie je dosť, nielen »porozprával«, nielenže nám rozkázal modliť sa k nášmu Otcovi, ktorý je na nebesách, ale rozoslal svojich apoštolov do celého sveta, aby učili »všetky národy krstiac ich: V mene Otca i Syna i Duha Svätého« (Mat. 28, 19). Skrz tento krst nás preniesol »zo smrti do života« (1. Jan 3, 14), »od temnosti k svetlu« (Sk. Ap. 26, 18), aby sme »boli účastní prirodzenosti Božej« (2. Peter 1, 4). aby bolo »naše spoločenstvo s Otcom a s jeho Synom Ježišom Kristom« (1. Ján 1, 3).

Hľa, zázrak nad zázrakmi, že my skrze milosť naozaj sa približujeme a akosi vchádzame do lona najsvätejšej Trojice a okusujeme Boží život. Lebo Pán Ježiš hovorí: »Keď ma kto miluje, zachová moje reči, a môj Otec bude ho milovať a príjeme k nemu a spravíme si prítok u neho« (Ján 14, 23), a Duch Svätý prebýva v duši človeka ozdobeného milosťou. a takého človeka Boh nazýva s y n o m. d i e ť a ť o m. nie sluhom. »Vidíte, akú lásku preukázal nám Otec, aby sme sa menovali a boli dietkami Božími« (1. Ján 3, 1). »A keď dietkami, aj dedičmi, a to dedičmi Božími, a spoludedičmi Kristovými«. (Rim. 8, 17).

Jeden Boh v troch osobách.

Písmo sväté Nového zákona často rozpráva o jedinom Bohu, a to o predvekom Otcovi, o jednorodenom Synovi, a o Duchu Svätom, ktorého toľko ráz vyznávame, koľko ráz sa prežívame. Lež ľudský rozum tak nevychutne potrebuje vec hlbšie pochopiť, že hoci silno verí, predsa chce vedieť, čo vlastne má veriť. Niet sa teda čo diviť, že od najstarších čias kresťanstva až po dnešný deň pýta sa rozum každého mysliaceho kresťana: čím sú tí traja, o ktorých rozpráva Písmo sväté i celé katolícke učenie: Otec, Syn a Duch Svätý? Či každý z nich je Boh? Je, odpovedá viera. Teda traja bohovia sú na nebi? Nie »Počuj Izraelu, Pán, náš Boh, Pán jeden je« (Deut. 6, 4). »Jeden Boh a Otec všetkých«, dodáva svätý Pavol (Ef. 4, 6). Inak pripustiť viac ako jedného Boha, znamená upadnúť do ohavného pohanského mnoho-božstva, čo sa protiví i viere i rozumu. Ak sú teda traja jeden Boh, čože je tu jedno a čo trojjednosť? Katolícke učenie odpovedá: Jedna je Božia príroda čiže podstatá, tri sú osoby. Inými slovami Boh

je jeden — v troch osobách. Pokúsme sa vysvetliť si to.

Na prvý pohľad zdalo by sa nám, že vec nie je taká strašne ťažká. Len si vezmime napr. troch ľudí: Petra, Pavla a Jána. Sú traja, a predsa prírodu majú rovnakú, lebo o každom z nich možno povedať t o i s t é, najmä, že je č l o v e k o m. Či by nemohlo byť niečo podobné aj u Pána Boha? Azda Božia príroda je jedna v Otcovi, v Synovi i v Duchu Svätom tak ako ľudská príroda je jedna v Petrovi, v Pavlovi i v Jánovi, a tak mali by sme jednu prírodu v Bohu a troch, ktorým tá príroda patrí! A predsa tak si vysvetľovať tajomstvo najsvätejšej Trojice bol by veľmi veľký blud a ťažký omyl. Lebo, prosím ťa milý čitateľu, hoci Peter, Pavol a Ján majú jednu ľudskú prírodu, či môžeš o nich povedať, že sú jedným človekom? Nie. Peter, Pavol a Ján sú celkom istotne traja ľudia, nie jeden. A či možno hovoriť, že Otec, Syn a Duch Svätý, sú traja bohovia? Nijako nie! Viera nám káže hovoriť a usudzovať, že Otec, Syn a Duch Svätý je jeden Boh. Teda očividne ti je jasné, že celkom inakšie je jedna Božia príroda v Otcovi, Synu a Duchu Svätom, a celkom inakšie je jedna ľudská

príroda v Petrovi, Pavlovi a Jánovi. Ak chceš vedieť, v čom je rozdiel, treba ti pochopiť, že Peter, Pavol a Ján majú t a k ú i s t ú prírodu, kým Otec, Syn a Duch Svätý majú t ú i s t ú, jednu nerozdielnú Božiu prírodu. To zas ako dúfam, dobre rozumieš, že t a k ý i s t ý a t e n i s t ý je čosi iné. Tak napr. ak si mal utešený pohár a ktosi ti ho rozbil, vtedy t a k ý i s t ý pohár si môžeš znovu kúpiť, ale t e n i s t ý ti už nik nevráti.

Teda v Otcovi, v Synovi i v Duchu Svätom nie je len t a k á i s t á, ale j e d n a a t á i s t á príroda. A teraz ťa uvedomme, čo to znamená byť j e d n o? Čo to znamená, že akýchsi vecí niet v i a c, ale len jedna? Vidím, že ti touto otázkou robím nemalé starosti. Dôkladne rozumieš, čo znamená byť j e d e n, a čo znamená niekoľko, lež nevieš opísať, čo znamená byť j e d n ý m. Hľa, aby nejaká vec bola j e d n a, a nebolo ich v i a c, je p o t r e b n é, aby iba raz bolo všetko, čo patrí k podstate tej veci. K podstate veci zas patrí všetko, čo robí, že tá vec je tým, čím je, a nie je niečim iným. Zazraz si to vysvetlíme príkladom. Máš pred sebou pomotané kľbko niti a chceš sa presvedčiť, či je tam len jedna dlhá niť a či niekoľko kratších. Cože urobíš. Hľadáš, či len r a z nájdeš

počiatok a koniec, či niekoľko r á z. Ak si ho našiel viacej ako r a z, povieš: tu je niekoľko nitiek. Prečo? Lebo v tom klbku niekoľko r á z bolo to, čo patrí k podstate jednej nite, to jest počiatok a koniec. Iný príklad: Nájdeš na zemi rozbité sklo. Chceš sa presvedčiť, koľko a z čoho je to rozbité. Posberáš všetky kúsky a zbadáš, že sú tu dve hrdlá dve brušká atď. Vidiac to, zaraz povieš: ktosi rozbil fľaše a to dve. Odkiaľ vieš, že dve a nie jednu? Lebo medzi kúskami skla d v a razy bolo to, čo patrí k podstate fľaše, najmä hrdlo a bruško. Teda aj opačne, vtedy bude čosi j e d n o, ak všetko, čo patrí do jeho podstaty, iba r a z sa nachodí. A tak, že Boh je j e d e n a j e d i n ý, že len r a z sa nachodí v Bohu všetko, čo patrí k Božej podstate, čiže všetko to, čo pôsobí, že Boh je Bohom predovšetkým tak, že je sám od seba, ale potom aj tak, že je nekonečný, všemohúci, vševediaci, večný, nesmierny duch, Pán a Kráľ neba a zeme.

Hľa, toto všetko sa iba r a z nachádza v Bohu, nie tri razy. Len j e d e n je sám od seba, bez počiatku a bez konca. J e d e n je všemohúci, nie traja všemohúci. J e d e n je vševediaci, nie traja vševediaci. J e d e n je nesmierny duch, j e d e n Pán, j e d e n Kráľ neba a zeme.

Slovom nič z toho, čo patrí k Božej podstate nie je trojité. Ani rozum, ani vôľa, ani všemohúcnosť ani múdrosť, ani večnosť, úplne nič, lebo to všetko je j e d n ý m a j e d i n ý m. Boh, Božia príroda, Božia podstata je j e d n o u vecou, lenže tá j e d n a vec je Otcom, Synom i Duchom Svätým, čiže najsvätejšou Trojicou.

Už ti je jasné, čo znamená jeden Boh, ale čo s troma osobami? Či sme nezrobili trochu tak ako krajčír, ktorý celú látku upotrebil na reve-rendu a nemal už z čoho zrobiť plášť? Ak všetko, čím Boh je Bohom, je jedno a jediné, j e d e n rozum, j e d n a vôľa, j e d n a všemohúcnosť, j e d n a múdrosť, j e d n a nekonečnosť a na-pokon j e d n o Božstvo, čože zostane pre o-soby? Ani rozum, ani vôľa, lebo to je j e d i n é, nie trojité. Ani múdrosť, ba ani Božstvo, lebo aj to je j e d i n é. Lež takto alebo osoby nebudú Bohom, veď akýže je to Boh bez vôle, bez roz-umu, bez múdrosti atď., alebo najviac ak jedna osoba bude Bohom a bude to všetko mať, iné nie:

Akože sa vymotať z tohto labyrintu?

Nuž veru už tvoje samotné otázky prezrádzajú falošný pochop, z ktorého sa rodia aj všetky ostatné podobné námietky. Pozdáva sa ti, že už nič »neostane«, ani Božským osobám,

ani rozumu alebo vôli, ani všemohúcnosti, ak i rozum i vôľa i všemohúcnosť budú vlastnosťou j e d i n e j Božej prírody a tak len raz sa budú v Bohu nachádzať, nie tri razy. To je nesprávne chápanie vecí. Z božských vlastností nič nemá »ostať« osobám, všetky božské vlastnosti smelo možno pripisovať len Božej prírode bez obavy, žeby už »nevystačilo« z Božstva aj Osobám. A prečo? Preto, a to sa usiluj dobre porozumieť, lebo božské Osoby nie sú čosi také, čo by bolo akosi v e d ľ a jedinej Božej podstaty, ako prsty vedľa a pri dlani, alebo ruky pri tele; opačne božské Osoby sú samou podstatou a Božia podstata je troma osobami. Inými slovami: Otec, Syn i Duch Svätý ničím sa n e l í š i a od Božej prírody, lež všetky tri osoby spolu i každá z nich osobitne sú Božou prírodou čiže sú Bohom. Teda už rozumieš, prečo je nesmyselná otázka: čo ostane osobám, ak všetky vlastnosti Božie pripíšeme prírode, alebo: čo ostane i n ý m osobám, ak všetky Božie vlastnosti pripíšeme j e d n e j osobe. Je to nerozumná otázka, lebo osoby i každá jednotlivá osoba je vlastne tou prírodou. Ale keby sa už niekto beznádejne sužoval, »čo zostane« božským osobám, či už ich berieme spolu, či každú osobitne, možno

mu odpovedať: v š e t k o zostane. Zostane totiž aj rozum aj vôľa aj všemohúcnosť aj nekonečnosť aj napokon samé božstvo, lebo Otec i Syn i Duch Svätý, tak všetci spolu ako i každý osobitne s ú tým jedným všemohúcim, nekonečným naveky žijúcim Bohom. A to nám už kliesni cestu k hlbšiemu chápaniu čím sú Božské osoby.

Povedz mi, milý čitateľu, čo nazývaš osobou medzi stvoreniami? Predovšetkým nazývaš osobami len rozumné bytosti. Ani ti na um nepríde volať osobou kameň, strom, zviera alebo hoci aj hviezdou. Ďalej rozumieš, že osobou v pravom smysle slova je len jednotlivý človek, jednotliviec, ktorý je čosi osobitného pre seba, osobnosťou, ako hovoria niektorí. Osobou nie je ani rodina, ani dajaká spoločnosť, lebo oni sa len skladajú z osôb, tolko je v nich osôb, koľko je jednotlivých členov. Ešte jedno znamenie osoby. Osoba je celý človek, nie akási časť človeka napr. ruka, hlava alebo aj duša. Napokon — a tu dobre dávaj pozor — aby niekto bol osobou musí byť úplne svojským a samostatným, musí stáť o sebe samostatne, musí mať schopnosť seba riadiť a spravovať. Z nedostatku tejto štvrtej podmienky nie je

osobou ľudská príroda Pána Ježiša, lebo je ne-
jako pribraná skrz Slovo večné, ktoré ju riadi
a spravuje. Iného podobného príkladu niet, že-
by úplná ľudská príroda mohla nebyť osobou.
Ale akosi aj ty cítiš, ak to nerozumieš, že
čím je niekde väčšia samostatnosť, tým plnšie
a dokonalejšie právo osoby tam pripadá. Tak
hoci niet pochybnosti, že aj dieťa aj sluha je
osobou, predsa akosi menej dokonale mu patrí
názov osoby ako napr. pánovi, ktorý je hlava
rodiny alebo ešte viac pánovi, ktorý je hlavou
štátu. Zriedka kedy niekto vidiac dieťa povie,
že videl takú alebo onakvú o s o b u.

Nuž zopakujme si všetky charakteristické
znaky osoby: Osoba musí byť bytosť rozumná,
úplná, individuálna, svojská a celkom samostat-
ná. Pri stvoreníach aj podľa prirodzeného po-
riadku vecí, každá rozumná bytosť je spolu
osobou a t o j e d n o u osobou, j e d n ý m in-
divíduom. U Boha je to inakšie. Pravda aj Boh
je osobou, lebo je rozumný, úplný, individuál-
ny a samostatný, ale nie je j e d n o u osobou,
lež z nekonečnej dokonalosti svojej prírody je
osobou trojako: ako Otec, ako Syn a ako Duch
Svätý, čiže jeden Boh je trojako osobný, alebo:
jeden Boh sú tri osoby, v troch osobách.

Božia príroda totiž má v sebe takú plnosť bytia, že ju akosi prelieva v troch, lebo trojakým spôsobom má úplnosť, individuálnosť a samostatnosť, ktorá je charakteristickým znamením osoby. Tá istá Božia príroda čiže ten istý Boh ako poznajúci a plodiaci Syna poznáním — je Otec; ten istý Boh ako obraz splodený poznáním — je Syn; ten istý Boh ako sväzok lásky Otca a Syna — je Duch Svätý. Teda Božie osoby nie sú ničím mimo a okrem Božej prírody, sú samou Božou prírodou pozorovanou ako by z rozličných strán, a z rozličných ohľadov a perspektív Božieho života. A tie osoby ako Boh sú čosi celkom, celkom jedno, ako osoby sú trojicou. Lež osoby, či už všetky spolu, alebo každá osobitne, nemajú v sebe nič iné okrem Božej prírody. Napr. Otec nemá Božiu prírodu a ešte čosi mimo nej; má len samotnú a celú prírodu. Tak isto Syn a Duch Svätý. Preto Otec, Syn i Duch Svätý, prírodou sa vôbec nelíšia, ani jeden nie je väčší alebo menší, prvší alebo neskorší, lebo majú nielen takú istú prírodu, ale aj tú istú prírodu. Líšia sa medzi sebou iba tým, že jeden plodí, druhý je splodený a tretí pochádza

od obidvoch. No p l o d iť neznamená byť viac Bohom ako byť s p l o d e n ý m ani d á v ať Ducha Svätého neznamená byť viac Bohom ako p o c h á d z ať, lebo plodiť i byť splodeným i pochádzať, znamená byť jedným a tým istým Bohom, ktorý nekonečnú plnosť svojho života rozprestiera na`troch, ktorým on je a ktorí sú ním. Lebo totiž »traja sú, ktorí vydávajú svedectvo na nebi: Otec, Slovo a Duch Svätý, a títo traja sú jedno«. (1. Ján 5, 7).

Nám prislúcha veriť v toto nevyspytateľné tajomstvo a poddať svoj rozum Božiemu s v e d e c t v u. Najsvätejšej Trojici však česť, sláva a panovanie na veky!

Obsah :

Ako Pán Boh žije? — — — — —	2
Plodnosť Božieho života — — — — —	12
Jeden Boh v troch osobách — — — — —	22

V edícii »Hviezda ranná« postupne vychádzajú tieto brošúrky:

1. Ján Rostworowski S. J.: **PRAVDA O PÁNU BOHU.**
2. Ján Rostworowski S. J.: **AKO PÁN BOH ŽIJE?**
3. Ján Rostworowski S. J.: **ČO PÁN BOH ROBÍ?**